

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת נעמה לזימי

פ/25/3383

הצעת חוק הגנה על זכויות הדורות הבאים, התשפ"ג–2023

1. הגדרות בחוק זה –
- "הדורות הבאים" – מי שעתידיים להימנות על אוכלוסיית המדינה בכל עת, וטרם נולדו;
- "חוות דעת ראש המועצה" – אינה הבעת עמדה אלא פירוט מנעד ההשלכות; לראש המועצה לא תהיה עמדה בעד או נגד פעולה שלטונית;
- "המועצה" – מועצת הדורות הבאים כאמור בסעיף 3;
- "עניין מיוחד של הדורות הבאים" – עניין שיש לו השפעה ניכרת על חיי הדורות הבאים, לרבות בתחומי המשק והכלכלה, משאבי הטבע והגנת הסביבה, תכנון ובנייה, המדע והטכנולוגיה, הפיתוח, החינוך, הבריאות, הדמוגרפיה ואיכות החיים;
- "ראש המועצה" – ראש מועצת הדורות הבאים אשר מונה על פי סעיף 7.
2. מטרה חוק זה מטרתו כי החלטות ופעולות כל רשויות השלטון השונות יתקבלו מתוך ראיה ארוכת טווח והתחשבות בדורות הבאים ובזכותם לחיים בכבוד, באמצעות ייצוגם על ידי מועצת הדורות הבאים.
3. הקמת מועצת הדורות הבאים הקמת מועצת הדורות הבאים אשר תפעל באמצעות ראש המועצה ועובדי משרד המועצה לשם הגנה על זכויותיהם של הדורות הבאים ולשם הגשמת מטרתו של חוק זה.
4. מועצת הדורות הבאים – תאגיד המועצה היא תאגיד כשר לכל חובה, זכות או פעולה משפטית.
5. מועצת הדורות הבאים – גוף מבוקר תהיה גוף מבוקר כאמור בסעיף 9 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח–1958 [נוסח משולב]¹.

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

תפקיד מועצת הדורות הבאים

6.

(א) תפקיד המועצה לייצג את ענייניהם המיוחדים של הדורות הבאים בפני הכנסת, בפני הממשלה, בפני בית המשפט העליון ובפני כל רשויות השלטון בכל נושא אשר יש בו, לדעת ראש המועצה, עניין מיוחד של הדורות הבאים.
(ב) במסגרת תפקידיו, ראש המועצה יחווה דעתו על המסמכים שיש בהם לדעתו עניין מיוחד לדורות הבאים ובהם:

(1) תזכירי חוק שהופצו בקרב משרדי הממשלה;

(2) החלטות הממשלה וועדות השרים השונות שהוקמו לפי חוק-יסוד: הממשלה;

(3) הצעות חוק הנדונות בכנסת;

(4) חקיקת משנה המובאת לאישור ועדה מוועדות הכנסת;

(ג) ראש המועצה יכול להביע את דעתו גם בדיעבד.

(ד) ראש המועצה יגיש ליושב ראש הכנסת, לראש ממשלה ולנשיא בית המשפט העליון, מעת לעת, ולפי שיקול דעתו, דוחות, חוות דעת והמלצות בנושאים אשר יש בהם עניין מיוחד לדורות הבאים.

(ה) ראש המועצה יגיש לכנסת ולממשלה דוח על פעולותיו לפי חוק זה, אחת לשנה.

מינוי ראש המועצה 7.

ראש המועצה ימונה על ידי נשיא המדינה מבין המועמדים שעליהם החליטה הוועדה הציבורית שהליך מינויה נקבע בסעיף 9 ובהתאם להליכים שנקבעו בחוק זה.

כשירות 8.

כשיר לכהן כראש המועצה אזרח ישראלי ותושב ישראל שנתקיימו בו כל אלה:

(1) הוא בעל תואר אקדמי בתחום מהתחומים המהווים עניין מיוחד לדורות הבאים;

(2) הוא בעל ניסיון של חמש שנים לפחות בתחום מהתחומים המהווים עניין מיוחד לדורות הבאים;

(3) בשנתיים הקודמות להצגת מועמדותו לא היה פעיל בחיים הפוליטיים ולא היה חבר במפלגה כלשהי; לעניין חוק זה, מי שלא שילם דמי חבר למפלגה ולא השתתף בפעילות במוסדותיה לא יראו אותו כחבר מפלגה;

(4) הוא לא הורשע בעבירה אשר לפי מהותה, חומרתה או נסיבותיה, אין הוא ראוי לשמש כראש המועצה.

הוועדה הציבורית 9.

(א) נשיא המדינה ימנה ועדה ציבורית בת חמישה חברים בעלי מומחיות מוכרת בתחום מהתחומים המהווים עניין מיוחד לדורות הבאים אשר תבדוק את כשירותם ואת התאמתם של מועמדים למשרת ראש המועצה ותמליץ

לפניו על שניים או יותר מהם, תוך ציון מספר חברי הוועדה שתמכו במועמדותו של כל אחד מהם, ורשאית היא לצרף את הערותיה לגבי שמות המועמדים עליהם המליצה הוועדה; נשיא המדינה ימנה את יושב ראש הוועדה מבין חבריה.

(ב) חברי הוועדה הציבורית יהיו גם חברי מועצת הדורות הבאים.

סדרי עבודת הוועדה הציבורית 10. הוועדה הציבורית תקבע את הדרכים להגשת מועמדות לתפקיד ראש מועצת הדורות הבאים וכן את סדרי עבודתה ואת נהלי בדיקת המועמדים, ובלבד שהחלטתה להמליץ בפני נשיא המדינה על מועמד למשרת ראש המועצה תתקבל ברוב של לפחות שלושה מחבריה.

כהונה 11. (א) תקופת כהונתו של ראש המועצה תהיה שבע שנים.

(ב) ראש המועצה יכהן תקופת כהונה אחת בלבד.

(ג) כהונת ראש המועצה פוקעת –

(1) בתום תקופתה;

(2) בהתפטרותו;

(3) בהעברתו מכהונתו על פי סעיף 12.

העברה מכהונה 12. (א) נשיא המדינה רשאי בהסכמת הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת להעביר את ראש המועצה מכהונתו בהתקיים אחד מאלה:

(1) עשה מעשה שאיננו הולם את מעמדו;

(2) נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו;

(3) הורשע בעבירה אשר לפי מהותה, חומרתה או נסיבותיה, אין הוא ראוי לשמש עוד בתפקידו כראש המועצה.

(ב) נשיא המדינה לא יעביר את ראש המועצה מכהונתו, אלא לאחר שניתנה לו זכות שימוע הן בפני נשיא המדינה והן בפני הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הגבלת פעילות 13. (א) במהלך תקופת כהונתו ובשנה שלאחריה, לא יהיה ראש המועצה פעיל בחיים הפוליטיים ולא יהיה חבר במפלגה כלשהי; לעניין חוק זה, מי שלא שילם דמי חבר למפלגה ולא השתתף בפעילות במוסדותיה, לא יראו אותו כחבר מפלגה.

(ב) במהלך תקופת כהונתו לא יעסוק ראש המועצה בעיסוקים נוספים, אלא באישור חברי המועצה.

דרכי הייצוג וקבלת 14. (א) ראש המועצה רשאי לייצג את ענייניהם המיוחדים של הדורות הבאים מידע בכל דרך שיראה, ונוהל עבודתו הפנימית אינו כפוף להוראות שבסדר דין או

בדיני ראיות.

(ב) לצורך הייצוג רשאי ראש המועצה –

(1) לקבל כל מידע שניתן לקבל לפי חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998², והדרוש לו לביצוע תפקידיו בלי שיידרש לשלם אגרה לפי החוק האמור;

(2) להזמין את הציבור שיתנו לו, בתוך תקופה שיקבע, ובאופן שיקבע, כל דעה, ידיעה או מסמך, העשויים, לדעת ראש המועצה, לסייע בידיו בייצוג ענייניהם המיוחדים של הדורות הבאים; ההזמנה יכול שתהיה בכל דרך שיבחר.

מעמד ראש מועצת 15. (א) מזכירות הכנסת תציג בפני ראש המועצה כל הצעת חוק שאושרה בדיון הדורות הבאים המוקדם או בקריאה הראשונה. בכנסת

(ב) ראש המועצה יודיע ליושב ראש הכנסת וליושב ראש ועדה מוועדות הכנסת אליה הועברת הצעת חוק לדיון, על חוקים, הצעות חוק וחקיקת משנה שמצא בהם עניין מיוחד לדורות הבאים; ראש המועצה רשאי להניח בפני חברי הכנסת את חוות דעתו בענייני חקיקה שונים כאמור בסעיף 18.

(ג) (1) יושבי הראש של ועדות הכנסת יזמנו את ראש המועצה לדיון בהצעות חוק או בחקיקת משנה שהודיע כי מצא בהם עניין מיוחד לדורות הבאים לפי סעיף קטן (ב).

(2) אין בסמכות ראש המועצה לעכב כינוס ועדה, למנוע דיון, לעכב או למנוע הליך חקיקה.

(ד) ראש המועצה רשאי להשתתף בכל דיון של כל ועדה מוועדות הכנסת לפי שיקול דעתו; היה הדיון חסוי על פי דין, ישתתף ראש המועצה בדיון רק באישור יושב ראש הוועדה.

(ה) ראש המועצה רשאי לחוות את דעתו בדיעבד לגבי חוקים שעברו.

מעמד ראש מועצת 16. (א) שר העומד להתקין תקנה מכוח סמכות שהוקנתה לו בחוק, יעדכן את הדורות הבאים ראש המועצה בנוסח המוצע; לראש המועצה תהיה אפשרות לחוות את דעתו בנושא זמן סביר מראש, אולם לא תהיה לראש המועצה סמכות לעכב את ברשות המבצעת התקנת התקנות.

(ב) שר שהעביר הצעת החלטה לשרי הממשלה, יעבירה גם לראש המועצה.

(ג) ראש המועצה יודיע למזכירות הממשלה ולשר הנוגע בדבר על תקנות

² ס"ח התשנ"ח, עמ' 226.

והצעות החלטה שמצא בהם עניין מיוחד לדורות הבאים.

(ד) חיווה ראש המועצה את דעתו על הצעת החלטת הממשלה, טיוטת תקנה או תזכיר חוק, תונח חוות דעתו בפני השר הנוגע בדבר, מליאת הממשלה או ועדת השרים הדנה בעניין.

17. התייצבות בפני בית המשפט העליון
ראה ראש המועצה כי הליך שלפני בית המשפט העליון כרוך בשאלה בעלת השפעה מהותית על חיי הדורות הבאים, רשאית המועצה, באישור בית המשפט, להתייצב באותו הליך ולהשמיע את דברה.

18. הצעות חוק
חיווה ראש המועצה את דעתו לגבי הצעת החוק, תובא תמצית חוות דעתו בפני מליאת הכנסת באופן הבא:

(1) אם ניתנה חוות הדעת לפני הקריאה הראשונה – בדברי ההסבר להצעת החוק;

(2) אם ניתנה חוות הדעת אחרי הקריאה הראשונה – בנספח להצעת הוועדה שתוגש למליאת הכנסת לקריאה השנייה ולקריאה השלישית.

19. עובדי מועצת הדורות הבאים
עובדי מועצת הדורות הבאים דינם כדין שאר עובדי המדינה.

20. תקציב
(א) תקציב המועצה ייקבע על ידי ועדת הכספים של הכנסת, לאחר שהובאה בפניה הצעתו של ראש המועצה.

(ב) תקציב המועצה יופיע כסעיף נפרד בתקציב המדינה.

(ג) ועדת הכספים רשאית, על פי הצעת ראש המועצה, לאשר שינויים בתקציב משרדו.

21. ממלא מקום ראש המועצה
נבצר מראש המועצה למלא תפקידו, ימנה נשיא המדינה ממלא מקום לתקופה שלא תעלה על שישה חודשים שבהם יבחר ראש מועצה חדש, כאמור בסעיפים 7 ו-8.

22. משכורתו של ראש המועצה
משכורתו של ראש המועצה ותשלומים אחרים שישולמו לו בתקופת כהונתו או לאחריה, או לשאיריו לאחר מותו, ייקבעו בהחלטה של הכנסת או של ועדה מוועדותיה שהכנסת הסמיכה לכך.

23. תחילה
תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו.

ד ב ר י ה ס ב ר

מעל כל מעשה שלטוני מרחפת השאלה בדבר השפעתו על הדורות הבאים. לעיתים קשה להבין לעומק כיצד חקיקת חוק, התקנת תקנות או קביעת מדיניות ישפיעו בעוד שנים ספורות, על אחת כמה וכמה – כיצד ישפיעו בעוד דור אחד או שניים.

בעת חקיקה או ביצוע כל אקט שלטוני, ישנה נטייה טבעית לפתור את בעיות השעה, תוך תקווה

שבטווח הארוך העניינים יסתדרו מעצמם, ומכל מקום בעיות ארוכות טווח יהיו דאגתם של ממשלה וכנסת אחרות, כמו גם בית משפט אחר. לצערנו, לעיתים היחס להשלכות ארוכות הטווח של מעשינו הוא יחס מקל, התנהלות אשר איננו יכולים להרשות ברמת המדינה. הצעת חוק זו, "ההגנה על זכויות הדורות הבאים", מובאת על מנת לפתור עוול זה; מטרתה של הצעת חוק זו אינה למנוע חקיקה או החלטה ולבטח אין כוונה לעכבן; מטרתה לתת לרשויות השלטון כלים ומידע מקיף ומפורט להבין ולהפנים את משמעות ההחלטות לגבי הדורות הבאים.

מועצת הדורות הבאים תהווה מקור מידע חשוב להשפעות על העתיד הרחוק של המדינה, ובכך תעזור לבצע החלטות תוך הבנת "התמונה הגדולה".

מטרתה של הצעת החוק אינה לפקח על בית המשפט העליון, אלא להוות כלי עזר לשופטים אשר יפרט בפניהם את מנעד ההשלכות של נושאים כבדי משקל שעומדים בפניהם. ראש המועצה לא יחוה דעה לגבי נושאים אישיים, אלא רק על נושאים להם השלכות רחבות וארוכות טווח על עתיד המדינה והדורות הבאים.

הצעת החוק לוקחת בחשבון את הלקחים שהופקו מפעילות נציבות הדורות הבאים לכנסת אשר הוקמה בשנת 2001, ויוצרת במקומה מועצה האמונה על טובת הדורות הבאים. מועצת הדורות הבאים אינה קובעת לרשויות כיצד עליהן לפעול, אלא מחווה דעה האמורה להיות לעזר למקבלי החלטות ברשויות השונות.

הצעת החוק מאפשרת למועצת הדורות הבאים לבחון את ההשפעות ארוכות הטווח של פעולות כלל רשויות השלטון של מדינת ישראל, ולעדכן את מקבלי החלטות במסקנותיה.

הצעת החוק אינה מאפשרת לראש מועצת הדורות הבאים לעצור או לעכב פעולות של הכנסת, הממשלה, בית המשפט או כל רשות אחרת, אך נותנת לחבריהם את הכלים להבין כיצד החלטותיהם ישפיעו על העתיד הרחוק של המדינה, ולא רק העתיד הנראה לעין.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת בועז טופורובסקי (פ/920/24) ועל ידי חבר הכנסת אלון טל (פ/2092/24) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חבר הכנסת בועז טופורובסקי (פ/861/25).

הצעת החוק זהה לפ/861/25 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט' בסיוון התשפ"ג (29.05.2023)